

The Cavalry General (Greek)

Xenophon

tr. Greek text

Plato Scroll · plato-scroll.netlify.app

THE CAVALRY GENERAL - Ἱππαρχικός

Π Ρ ὦ ΤΟΝ ΜΕΝ θύοντα χρὴ αἰτεῖσθαι θεοὺς ταῦτα διδόναι καὶ νοεῖν καὶ λέγειν καὶ πράττειν, ἀφ' ὧν θεοῖς μὲν κεχαρισμενώτατα ἄρξαις ἄν, σαυτῷ δὲ καὶ φίλοις καὶ τῇ πόλει προσφιλέστατα καὶ εὐκλεέστατα καὶ πολυωφελέστατα.

θεῶν δὲ ἵλεων ὄντων ἀναβιβαστέον μὲν σοι ἱππέας, καὶ ὅπως ἀναπληρῶται ὁ κατὰ τὸν νόμον ἀριθμὸς καὶ ὅπως τὸ δὴν ἱππικὸν μὴ μειῶται. εἰ δὲ μὴ προσαναβήσονται ἱππεῖς, μείονες ἀεὶ ἔσονται. ἀνάγκη γὰρ τοὺς μὲν γήραι ἀπαγορεύειν, τοὺς δὲ καὶ ἄλλως ἐκλείπειν.

πληρουμένου γε μὴν τοῦ ἱππικοῦ ἐπιμελητέον μὲν ὅπως τρέφονται οἱ ἵπποι ὥς ἂν δύνωνται πόνους ὑποφέρειν· οἱ γὰρ ἥττους τῶν πόνων οὔτε αἰρεῖν οὔτε ἀποφεύγειν δύναιнт' ἄν. ἐπιμελητέον δὲ ὅπως εὐχρηστοὶ ᾗσιν· οἱ γὰρ αὖ ἀπειθεῖς τοῖς πολέμοις μᾶλλον ἢ τοῖς φίλοις συμμαχοῦσι.

καὶ οἱ λακτίζοντες δὲ ἀναβεβαμένοι ἵπποι ἐκποδῶν ποιητέοι· οἱ γὰρ τοιοῦτοι πολλάκις πλείω κακὰ ἢ οἱ πολέμοιοι ποιοῦσι. δεῖ δὲ καὶ τῶν ποδῶν ἐπιμελεῖσθαι, ὅπως δύνωνται καὶ ἐν τραχεῖαις χώραι ἱππεύειν, εἰδότα ὅτι ὅπου ἂν ἀλγῶσιν ἐλαυνόμενοι, ἐνταῦθα οὐ χρήσιμοί εἰσι.

τῶν γε μὴν ἵππων ὑπαρχόντων οἷων δεῖ τοὺς ἱππέας αὖ ἀσκητέον, πρῶτον μὲν ὅπως ἐπὶ τοὺς ἵππους ἀναπηδᾶν δύνωνται· πολλοῖς γὰρ ἤδη ἡ σωτηρία παρὰ τοῦτο ἐγένετο· δεύτερον δὲ ὅπως ἐν παντοίοις χωρίοις ἱππάζεσθαι δυνήσονται· καὶ γὰρ οἱ πόλεμοι ἄλλοτε ἐν ἀλλοίοις τόποις γίνονται.

ὅταν δὲ ἤδη ἔποχοι ᾗσι, δεῖ αὖ σκοπεῖσθαι ὅπως ἀκοντιοῦσί τε ὥς πλεῖστοι ἀπὸ τῶν ἵππων καὶ τᾶλλα δυνήσονται ποιεῖν ἢ δεῖ τοὺς ἱππικούς. μετὰ ταῦτα ὀπλιστέον καὶ ἵππους καὶ ἱππέας ὥς αὐτοὶ μὲν ἥκιστα τιτρώσκοντ' ἄν, βλάπτειν δὲ τοὺς πολέμιους μάλιστα δύναιнт' ἄν.

ἐκ τούτων παρασκευαστέον ὅπως εὐπειθεῖς οἱ ἄνδρες ᾗσιν· ἄνευ γὰρ τούτου οὐθ' ἵππων ἀγαθῶν οὐθ' ἱππέων ἐπόχων οὐθ' ὀπλων καλῶν ὄφελος οὐδέν. προστατεύειν μὲν οὖν τούτων πάντων ὅπως

καλῶς γίγνηται τὸν ἵππαρχον εἰκός ἐστιν.

ἐπεὶ δὲ καὶ ἡ πόλις χαλεπὸν ἡγησάμενη πάντα ταῦτα τὸν ἵππαρχον μόνον ὄντα ἀπεργάζεσθαι προσαιρεῖται μὲν αὐτῷ συνεργοὺς φυλάρχους, προσέταξε δὲ τῇ βουλῇ συνεπιμελεῖσθαι τοῦ ἱππικοῦ, ἀγαθόν μοι δοκεῖ εἶναι τοὺς μὲν φυλάρχους παρασκευάζειν συνεπιθυμεῖν σοι τῶν καλῶν τῷ ἱππικῷ, ἐν δὲ τῇ βουλῇ ἔχειν ῥήτορας ἐπιτηδεῖους, ὅπως λέγοντες φοβῶσί τε τοὺς ἱππέας [βελτίονες γὰρ ἂν εἶεν φοβούμενοι], καταπραύνωσί τε τὴν βουλήν, ἣν τι παρὰ καιρὸν χαλεπαίνει.

ταῦτα μὲν οὖν ὑπομνήματα ὧν δεῖ σε ἐπιμελεῖσθαι· ὥς δ' ἂν ἕκαστα τούτων βέλτιστα περαίνοιτο, τοῦτο δὴ πειράσομαι λέγειν. Τοὺς μὲν τοίνυν ἱππέας δῆλον ὅτι καθιστάναι δεῖ κατὰ τὸν νόμον τοὺς δυνατωτάτους καὶ χρήμασι καὶ σώμασιν ἢ εἰσάγοντα εἰς δικαστήριον ἢ πείθοντα.

ἐγὼ δὲ οἶμαι εἰς μὲν τὸ δικαστήριον τούτους εἰσακτέον εἶναι οὐς μὴ εἰσάγων διὰ κέρδος ἂν τις δοκοῖη τοῦτο ποιεῖν· καὶ γὰρ τοῖς ἥττον δυναμένοις εὐθύς ἂν εἴη ἀποστροφή, εἰ μὴ τοὺς δυνατωτάτους πρῶτους ἀναγκάζοις.

ἔστι δὲ καὶ οὐς ἂν μοι δοκεῖ τις νέους μὲν τὰ ἐν ἱππικῇ λαμπρὰ λέγων εἰς ἐπιθυμίαν καθιστάναι τοῦ ἱππεύειν, τοὺς δὲ κυρίους αὐτῶν ἥττον ἀντιτείνοντος ἔχειν, τάδε διδάσκων ὥς ἀναγκασθήσονται μὲν ἵπποτροφεῖν, ἣν μὴ ὑπὸ σοῦ, ὑπ' ἄλλου <γε> διὰ τὰ χρήματα·

ἦν δ' ἐπὶ σοῦ ἀναβῶσιν, ὥς ἀποτρέψεις μὲν τοὺς παῖδας αὐτῶν τῶν πολυτελῶν τε καὶ μανικῶν ἱππωνιῶν, ἐπιμελήσῃ δὲ ὥς ἂν ταχὺ ἱππικοὶ γίγνοιτο· λέγοντα δὲ οὕτω καὶ ποιεῖν ταῦτα πειρατέον.

Τοὺς γε μὴν ὄντας ἱππέας ἡ βουλή ἂν μοι δοκεῖ προειποῦσα ὥς τὸ λοιπὸν δεήσει διπλάσια ἱππάζεσθαι <καὶ> ὥς τὸν μὴ δυνάμενον ἵππον ἀκολουθεῖν ἀποδοκιμάσει ἐπιτεῖναι ἂν τρέφειν τε ἄμεινον καὶ ἐπιμελεῖσθαι μᾶλλον τῶν ἵππων.

καὶ τοὺς βιαίους δὲ ἵππους ἀγαθόν μοι δοκεῖ εἶναι προρρηθῆναι ὅτι ἀποδοκιμασθήσονται. αὕτη γὰρ ἡ ἀπειλή πωλεύειν ἂν τοὺς

τοιούτους μάλλον παρορμήσειε καὶ ἵππωνεῖν σωφρονέστερον.

ἀγαθὸν δὲ καὶ τοὺς ἐν ταῖς ἵππασίαις λακτίζοντας ἵππους προρρηθῆναι ὅτι ἀποδοκιμασθήσονται· οὐδὲ γὰρ συντάττειν τοὺς τοιούτους δυνατόν, ἀλλ' ἀνάγκη, ἅν ποι ἐπὶ πολεμίους δέη ἐλαύνειν, ὑστάτους [ἄν] αὐτοὺς ἔπεσθαι, ὥστε διὰ τὴν τοῦ ἵππου κακουργίαν ἄχρηστος καὶ ὁ ἵππεὺς καθίσταται.

Ὡς δ' ἂν καὶ οἱ πόδες εἶεν τῷ ἵππῳ κράτιστοι, εἰ μὲν τις ἄλλην ἔχει ῥάϊω καὶ εὐτελεστέραν ἄσκησιν, ἐκείνη ἔστω· εἰ δὲ μή, ἐγὼ φημι χρῆναι πεῖραν ἔχων χύδην καταβαλόντα λίθους τῶν ἐκ τῆς ὁδοῦ ὅσον μυαίους καὶ πλέον καὶ μείον ἐν τούτοις τὸν ἵππον καὶ ψήχειν καὶ ἐνιστάναι ὅταν ἀπὸ τῆς φάτνης ἀποβῇ· βαδίζων γὰρ ἐν τοῖς λίθοις οὐποτε ὁ ἵππος παύσεται οὐθ' ὅταν ψήχηται οὐθ' ὅταν μυωπίζηται. ὁ δὲ πειραθεὶς τά τε ἄλλα ἃ λέγω πιστεύσει καὶ στρογγύλους τοὺς πόδας τοῦ ἵππου ὄψεται.

Ὅποτε γε μὴν οἱ ἵπποι εἰσὶν οἷους δεῖ, ὥς ἂν αὐτοὶ οἱ ἵππεῖς ἄριστοι γίνωντο, τοῦτο διηγήσομαι. τὸ μὲν τοίνυν τοὺς νέους αὐτῶν ἀναπηδᾶν ἐπὶ τοὺς ἵππους πείθοιμεν ἂν αὐτοὺς μαυθάνειν· τὸν διδάζοντα δὲ παρασχὼν ἐπαίνου δικαίως ἂν τυγχάνοις. τοὺς γε μὴν πρεσβυτέρους τὸν Περσικὸν τρόπον ἀναβάλλεσθαι ὑπ' ἄλλων προσεθίσας καὶ τούτους ὠφελήσαις ἄν.

ὅπως γε μὴν ἐν παντοδαποῖς χωρίοις ἔποχοι οἱ ἵππεῖς δυνήσονται εἶναι, τὸ μὲν πυκνὰ ἐξάγειν μὴ πολέμου ὄντος ἴσως ὀχληρόν· συγκαλέσαντα δὲ χρὴ τοὺς ἱππέας συμβουλευῶσαι αὐτοῖς μελετᾶν, καὶ ὅταν εἰς χώραν ἐλαύνωσι καὶ ὅταν ἄλλοσέ ποι, ἐκβιβάζοντας τῶν ὁδῶν καὶ ταχὺ ἐλαύνοντας ἐν τόποις παντοδαποῖς. τοῦτο γὰρ ὠφελεῖ μὲν παραπλησίως τῷ ἐξάγειν, ὄχλον δ' οὐχ ὁμοίως παρέχει.

ἐπιτήδειον δὲ ὑπομιμνήσκειν 7τοι καὶ ἡ πόλις ἀνέχεται δαπαμῶσα εἰς τὸ ἱππικὸν ἐγγὺς τετταράκοντα τάλαντα τοῦ ἐνιαυτοῦ, ὥς ἦν πόλεμος γίγνηται, μὴ ζητεῖν δέη ἱππικόν, ἀλλ' ἐξ ἐτοίμου ἔχει παρεσκευασμένῳ χρῆσθαι. ταῦτα γὰρ ἐνθυμουμένους εἰκὸς καὶ τοὺς ἱππέας μάλλον <ἂν> ἀσκεῖν τὴν ἱππικὴν, ὅπως, ἦν πόλεμος ἐγείρηται, μὴ ἀμελετήτους ὄντας ἀγωνίζεσθαι δέη περὶ τε τῆς πόλεως καὶ περὶ εὐκλείας καὶ περὶ τῆς ψυχῆς.

ἀγαθὸν δὲ καὶ τοῦτο προειπεῖν τοῖς ἵππεῦσιν, ὅτι ἐξάξεις ποτὲ καὶ σὺ αὐτοὺς καὶ διὰ παντοίων χωρίων ἡγήσῃ. καὶ ἐν ταῖς μελέταις δὲ ταῖς πρὸ τῆς ἀνθιππασίας καλὸν ἐξάγειν ἄλλοτ' εἰς ἀλλοῖον τόπον· καὶ γὰρ τοῖς ἵππεῦσι καὶ τοῖς ἵπποις βέλτιον.

Ἀκοντίζειν γε μὴν ἀπὸ τῶν ἵππων ὧδ' ἂν πλεῖστοι μοι δοκοῦσι μελετᾶν, εἰ τοῦτ' αὖ προείποις τοῖς φυλάρχοις, ὅτι αὐτοὺς δεήσει ἡγουμένους τοῖς τῆς φυλῆς ἀκοντισταῖς ἐλαύνειν ἐπὶ τὸ ἀκόντιον. φιλοτιμοῖντο γὰρ ἄν, ἥι τὸ εἰκός, ὥς πλεῖστους ἕκαστος ἀποδείξει ἀκοντιστὰς τῇ πόλει.

ἀλλὰ μὴν <καὶ> τοῦ καλῶς γε ὀπλισθῆναι τοὺς ἱππέας οἱ φύλαρχοι ἂν μοι δοκοῦσι μέγιστον συλλαμβάνειν, εἰ πεισθείησαν ὅτι πολὺ ἐστὶ πρὸς τῆς πόλεως εὐδοξότερον τῇ τῆς φυλῆς λαμπρότητι κεκοσμηθῆναι ἢ μόνον τῇ ἐαυτῶν στολῇ.

εἰκός δὲ μὴ δυσπείστους εἶναι αὐτοὺς τὰ τοιαῦτα, οἳ γε φυλαρχεῖν ἐπεθύμησαν δόξης καὶ τιμῆς ὀρεγόμενοι, δυνατοὶ δ' εἰσὶ [καὶ] τὰ ἐν τῷ νόμῳ πορίσαι καὶ ἄνευ τοῦ αὐτοὶ δαπανᾶν τῷ μισθῷ ἐπαναγκάζοντες κατὰ τὸν νόμον ὀπλίζεσθαι.

εἷς γε μὴν τὸ εὐπειθεῖς εἶναι τοὺς ἀρχομένους μέγα μὲν τὸ [καὶ] λόγῳ διδάσκειν ὅσα ἀγαθὰ ἐνὶ ἐν τῷ πειθαρχεῖν, μέγα δὲ καὶ τὸ ἔργῳ [κατὰ τὸν νόμον] πλεονεκτεῖν μὲν ποιεῖν τοὺς εὐτάκτους, μειονεκτεῖν δὲ ἐν πᾶσι τοὺς ἀτακτοῦντας.

ἰσχυροτάτη δέ μοι δοκεῖ εἶναι παρόρμησις τῶν φυλάρχων εἰς τὸ φιλοτιμεῖσθαι αὐτοὺς καλῶς παρεσκευασμένης ἕκαστον τῆς φυλῆς ἡγεῖσθαι, <εἰ> τοὺς ἀμφὶ σὲ προδρόμους κοσμήσῃς μὲν ὄπλοις ὥς κάλλιστα, ἀκοντίζειν δὲ μελετᾶν ἐξαναγκάσαις ὥς μάλιστα, ἡγοῖο δὲ αὐτοῖς ἐπὶ τὸ ἀκόντιον αὐτὸς εὖ μάλα μεμελετηκώς.

εἰ δὲ καὶ ἄθλά τις δύναιτο προτιθέναι ταῖς φυλαῖς πάντων ὅποσα ἀγαθὰ νομίζουσιν ἀσκεῖσθαι ἐν ταῖς θέαις ὑπὸ τοῦ ἱππικοῦ, τοῦτο πάντας οἶμαι Ἀθηναίους γε μάλιστ' ἂν προτρέπειν εἰς φιλονικίαν. δῆλον δὲ τοῦτο καὶ ἐν τοῖς χοροῖς, ὥς μικρῶν ἄθλων ἕνεκεν πολλοὶ μὲν πόνοι, μεγάλα δὲ δαπάναι τελοῦνται. τοὺς μέντοι κριτὰς τοιούτους δεῖ εὐρίσκειν παρ' οἷς νικῶντες μάλιστ' ἂν ἀγάλλονται.

Ἦν δὲ δὴ σοι ταῦτα πάντα ἐξησκημένοι ὥσιν οἱ ἱππεῖς, δεῖ δὴπου καὶ τάξιν τινὰ ἐπίστασθαι αὐτοὺς ἐξ ἧς καλλίστας μὲν θεοῖς πομπὰς πέμπουσιν, κάλλιστα δὲ ἱππάζονται, ἄριστα δὲ μαχοῦνται, ἦν δένη, ῥαῖστα δὲ καὶ ἀταρακτότατα ὁδοῦ πορεύονται καὶ διαβάσεις περάσουσιν. ἥ τοίνυν χρώμενοι τάξει δοκοῦσιν ἂν μοι ταῦτα κάλλιστα διαπράττεσθαι, ταύτην νῦν ἤδη πειράσομαι δηλοῦν.

οὐκοῦν ὑπὸ μὲν τῆς πόλεως ὑπάρχουσι διηρημένοι φυλαὶ <δέκα>. τούτων δ' ἐγὼ φημι χρῆναι πρῶτον μὲν δεκαδάρχους σὺν τῇ τῶν φυλάρχων ἐκάστου γνώμῃ καταστήσαι ἐκ τῶν ἀκμαζόντων τε καὶ φιλοτιμοτάτων καλὸν τι ποιεῖν καὶ ἀκούειν· καὶ τούτους μὲν πρωτοστάτας δεῖ εἶναι.

μετὰ δὲ τούτους ἴσους χρὴ τούτοις ἀριθμὸν ἐκ τῶν πρεσβυτάτων τε καὶ φρονιμωτάτων ἐλέσθαι οἵτινες τελευταῖοι τῶν δεκάδων ἔσσονται. εἰ γὰρ δεῖ καὶ ἀπεικάσαι, οὕτω καὶ σίδηρος μάλιστα διατέμνει σίδηρον, ὅταν τό τε ἡγούμενον τοῦ τομέως ἐρρωμένον ἦ καὶ τὸ ἐπελαυνόμενον ἱκανόν.

τούς γε μὴν ἐν μέσῳ τῶν πρώτων καὶ τῶν τελευταίων, εἰ οἱ δεκάδαρχοι ἐπιστάτας ἔλαιντο καὶ οἱ ἄλλοι ἐφέλαιντο, οὕτως εἰκὸς ἐκάστωι πιστότατον τὸν ἐπιστάτην εἶναι.

τὸν μέντοι ἀφηγούμενον ἐκ παντὸς τρόπου δεῖ ἱκανὸν ἄνδρα καθιστάναι. ἀγαθὸς γὰρ ὢν, εἴτε ποτὲ δέοι ἐπὶ πολεμίους ἐλαύνειν, ἐγκελεύων ῥώμην ἂν ἐμβάλλοι τοῖς ἔμπροσθεν, εἴτ' αὖ καὶ ἀποχωρεῖν καιρὸς συμβαίνει, φρονίμως ἀφηγούμενος μᾶλλον ἂν, ὥς τὸ εἰκὸς, σώζοι τοὺς φυλέτας.

οἱ μέντοι δεκάδαρχοι ἄρτιοι ὄντες πλείω ἴσα μέρη παρέχουσιν ἂν διαιρεῖν ἢ εἰ περιττοὶ εἶεν. αὕτη δέ μοι ἡ τάξις ἀρέσκει διὰ τὰδε, ὅτι πρῶτον μὲν οἱ πρωτοστάται πάντες ἄρχοντες γίνονται· οἱ δ' αὐτοὶ ἄνδρες ὅταν ἄρχωσι, μᾶλλον πως οἴονται ἑαυτοῖς προσήκειν καλὸν τι ποιεῖν ἢ ὅταν ἰδιώται ὦσιν· ἔπειτα δὲ καὶ ὅταν πρακτέον τι ᾖ, τὸ παραγγέλλειν μὴ ἰδιώταις ἀλλ' ἄρχουσι πολὺ ἀνυτικώτερον.

τεταγμένων γε μὴν οὕτω χρή, ὥσπερ καὶ τοῖς φυλάρχοις προαγορεύεται ἡ χώρα ὑπὸ τοῦ ἱπάρχου ἐν ἧι ἐκάστωι ἐλατέον, οὕτω καὶ τοῖς δεκαδάρχοις παρηγγέλθαι ὑπὸ τῶν φυλάρχων ὅπη πορευτέον ἐκάστωι. οὕτω γὰρ προειρημένων πολὺ εὐτακτοτέρως ἂν ἔχοι ἢ εἰ ὥσπερ ἐκ θεάτρου ὡς ἂν τύχωσιν ἀπιόντες λυποῦσιν ἀλλήλους.

καὶ μάχεσθαι δὲ μᾶλλον ἐθέλουσιν οἳ τε πρῶτοι, ἦν τι ἐκ τοῦ πρόσθεν προσπίπτει, ὅταν εἰδῶσιν ὅτι αὕτη ἡ χώρα αὐτῶν, καὶ οἱ τελευταῖοι, ἦν τι ὀπισθεν ἐπιφαίνεται, ἐπιστάμενοι ὅτι αἰσχρὸν λιπεῖν τὴν τάξιν.

ἄτακτοι δ' ὄντες ἀλλήλους μὲν ταραττουσι καὶ ἐν στεναῖς ὁδοῖς καὶ ἐν διαβάσεσι, τοῖς δὲ πολεμίοις οὐδεὶς ἐκὼν ἑαυτὸν τάττει μάχεσθαι. καὶ ταῦτα μὲν διὰ πάντα ὑπάρχειν δεῖ ἐκπεπονημένα πᾶσι τοῖς ἱππεῦσιν, εἰ μέλλουσιν ἀπροφάσιστοι ἔσσεσθαι συνεργοὶ τῷ ἡγουμένῳ.

Τῶνδ' γε μὴν αὐτῷ ἤδη μέλειν δεῖ τῷ ἱπάρχῳ· πρῶτον μὲν ὅπως καλλιερῇσει τοῖς θεοῖς ὑπὲρ τοῦ ἱππικοῦ, ἔπειτα ὅπως τὰς πομπὰς ἐν ταῖς ἐορταῖς ἀξιοθεάτους ποιήσει, ἔτι δὲ καὶ τᾶλλα ὅσα ἐπιδεικνύναι δεῖ τῇ πόλει ὅπως ἧι δυνατόν κάλλιστα ἐπιδείξει, τὰ τε ἐν Ἀκαδημείᾳ καὶ τὰ ἐν Λυκείῳ καὶ τὰ Φαληροῖ καὶ τὰ ἐν τῷ ἵπποδρόμῳ. καὶ ταῦτα μὲν ἄλλα ὑπομνήματα· ὡς δὲ τούτων ἕκαστα κάλλιστ' ἂν πράττειτο, νῦν αὐτὰ ταῦτα λέξω.

Τὰς μὲν οὖν πομπὰς οἶομαι ἂν καὶ τοῖς θεοῖς κεχαρισμενωτάτας καὶ τοῖς θεαταῖς εἶναι εἰ, ὅσων ἱερὰ καὶ ἀγάλματα ἐν τῇ ἀγορᾷ ἐστὶ, ταῦτα ἀρξάμενοι ἀπὸ τῶν Ἑρμῶν κύκλῳ [περὶ τὴν ἀγορὰν καὶ τὰ ἱερὰ] περιελαύνουσιν τιμῶντες τοὺς θεοὺς. καὶ ἐν τοῖς Διονυσίοις δὲ οἱ χοροὶ προσεπιχαρίζονται ἄλλοις τε θεοῖς καὶ τοῖς δώδεκα χορεύοντες. ἐπειδὴν δὲ πάλιν πρὸς τοῖς Ἑρμαῖς γένωνται περιεληλακότες, ἐντεῦθεν καλὸν μοι δοκεῖ εἶναι κατὰ φυλὰς εἰς τάχος ἀνιέναι τοὺς ἵππους μέχρι τοῦ Ἐλευσινίου.

οὐδὲ δόρατα μὴν παραλείψω ὡς ἥκιστα ἂν ἀλλήλοις ἐπαλλάττειτο. δεῖ γὰρ μεταξὺ τοῖν ὥτοιμ τοῦ ἵππου ἕκαστον σχεῖν, εἰ μέλλει φοβερὰ τε καὶ εὐκρινῇ ἔσσεσθαι καὶ ἄμα πολλὰ φαινεῖσθαι.

ἐπειδὴν δὲ τῆς εἰς τάχος διελάσεως λήξωσι, τὴν ἄλλην καλὸν ἤδη σχέδην εἰς τὰ ἱερά, ἥπερ καὶ πρόσθεν, διελαύνειν. καὶ οὕτως ὅσα ἔστιν ἡδέα ἰδεῖν ἐν ἵππῳ ἀναβεβαμένῳ πάντα ἐπιδεδειγμένα ἔσται καὶ τοῖς θεοῖς καὶ τοῖς ἀνθρώποις.

καὶ ὅτι μὲν ταῦτα οὐκ εἰθισμένοι ποιεῖν οἱ ἵππεῖς εἰσιν οἷδα· γινώσκω δὲ ὅτι ἀγαθὰ καὶ καλὰ καὶ τοῖς θεαταῖς ἡδέα ἔσται. αἰσθάνομαι δὲ καὶ ἄλλα ἀγωνίσματα τοὺς ἵππείας κεκαινουργηκότας, ἐπειδὴ οἱ ἵππαρχοι ἱκανοὶ ἐγένοντο πεῖσαι ἃ ἐβουλήθησαν.

ὅταν γε μὴν πρὸ τοῦ ἀκοντισμοῦ διελαύνωσιν ἐν Λυκείῳ, καλὸν ἑκατέρας τὰς πέντε φυλάς ἐπὶ [τοῦ] μετώπου ἐλαύνειν, ὥσπερ εἰς μάχην ἡγουμένου τοῦ ἱππάρχου καὶ τῶν φυλάρχων ἐν τοιαύτῃ τάξει ἀφ' ἧς πληρώσεται τοῦ δρόμου τὸ πλάτος.

ἐπειδὴν δ' ὑπερβάλωσι τὸ κεφάλαιον τοῦ ἀντιπροσώπου θεάτρου, χρήσιμον ἂν οἶμαι φανῆναι καὶ εἰ καθ' ὁπόσους μέτριον εἰς τὸ κάταντες δυναμένους ταχὺ ἐλαύνειν ἐπιδείξαις τοὺς ἵππείας.

οὐ μέντοι ἀγνοῶ ὅτι, ἦν μὲν πιστεύωσι δυνήσεσθαι ταχὺ ἐλαύνειν, πάνυ ἂν ἡδέως ἐπιδείξαιντο· ἦν δὲ ἀμελέτητοι ὦσιν, ὁρᾷν χρὴ ὅπως μὴ οἱ πολέμιοι αὐτοὺς τοῦτο δρᾷν ἀναγκάσουσιν.

Ἐν γε μὴν ταῖς δοκιμασίαις ἡ μὲν τάξις εἴρηται μεθ' ἧς ἂν κάλλιστα ἱππάζονται. ἦν δὲ ὁ ἡγούμενος, ἥπερ ἔχει δυνατόν ἵππον, ἐν τῷ ἔξωθεν ἀεὶ στίχῳ περιφέρηται, οὕτως αὐτὸς μὲν ἀεὶ ταχὺ ἐλθαὶ καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ἔξωθεν γινόμενοι πάλιν αὖ ταχὺ ἐλῶσιν· ὥστε ἡ μὲν βουλή ἀεὶ τὸ ταχὺ ἐλαυνόμενον θεάσεται, οἱ δὲ ἵπποι οὐκ ἀπεροῦσιν ἐν μέρει ἀναπαυόμενοι.

ὅταν γε μὴν ἐν τῷ ἵπποδρόμῳ ἡ ἐπίδειξις ᾗ, καλὸν μὲν οὕτω πρῶτον τάξασθαι ὥς ἂν ἐπὶ μετώπου ἐμπλήσαντες ἵππων τὸν ἵπποδρόμον ἐξελάσειαν τοὺς ἐκ τοῦ μέσου ἀνθρώπους·

καλὸν δ', ἐπεὶ αἱ φυλαὶ ἐν τῇ ἀντιπασίᾳ φεύγουσιν τε ἀλλήλας καὶ διώκουσι ταχέως, ὅταν οἱ ἵππαρχοι ἡγῶνται ταῖς πέντε φυλαῖς, ἑκατέρας διελαύνειν τὰς φυλάς δι' ἀλλήλων. ταύτης γὰρ τῆς θέας τό τε ἀντιμετώπους προσελαύνειν ἀλλήλοις γοργόν, τό τε διελάσαντας τὸν ἵπποδρόμον ἀντίους πάλιν στῆναι ἀλλήλοις

σεμνόν,

καὶ τὸ ὑπὸ σάλπιγγος αἷ τὸ δεύτερον θᾶττον ἐπελαύνειν καλόν. στάντας δὲ ἤδη τὸ τρίτον αὖ ὑπὸ τῆς σάλπιγγος χρή τάχιστα ἀλλήλοις ἐπελαύνειν, καὶ διελάσαντας εἰς κατάλυσιν ἤδη ἐπὶ φάλαγγος ἅπαντας καταστάντας, ὥσπερ εἰώθατε, πρὸς τὴν βουλὴν προσελαύνειν.

ταῦτά μοι δοκεῖ πολεμικώτερα τε φαίνεσθαι ἂν καὶ καινότερα. τὸ δὲ βραδύτερον μὲν τῶν φυλάρχων ἐλαύνειν, τὸν δ' αὐτὸν τρόπον ἐκείνοις ἱππεύειν, οὐκ ἄξιον ἱππαρχίας.

ὅταν γε μὴν ἐν τῷ ἐπικρότῳ ἐν Ἀκαδημαῖι ἱππεύειν δέη, ἔχω τάδε παραινέσαι· εἰς μὲν τὸ μὴ ἀποκρούεσθαι ἀπὸ τῶν ἵππων, ὑπτίους ἀναπεπτωκότας ἐλαύνειν, εἰς δὲ τὸ μὴ πίπτειν, τοὺς ἵππους ὑπολαμβάνειν ἐν ταῖς ἀναστροφαῖς. τὰ μέντοι ὀρθὰ ταχὺ ἐλαύνειν χρή· οὐτῷ γὰρ τὸ ἀσφαλὲς καὶ τὸ καλὸν θεάζεται ἢ βουλή.

Ἐν γε μὴν ταῖς πορείαις αἰεὶ δεῖ τὸν ἱππαρχὸν προνοεῖν ὅπως ἀναπαύη μὲν τῶν ἵππων τὰς ἔδρας, ἀναπαύη δὲ τοὺς ἱππέας τῷ βαδίξειν, μέτριον μὲν ὀχοῦντα, μέτριον δὲ πεζοποροῦντα. τοῦ δὲ μετρίου ἐννοῶν οὐκ ἂν ἀμαρτάνοις· αὐτὸς γὰρ μέτρον ἕκαστος τοῦ μὴ λαθεῖν ὑπερπονοῦντας.

ὅταν μέντοι ἀδήλου ὄντος εἰ πολεμίῳς ἐντεύξῃ πορεύῃ ποι, κατὰ μέρος χρή τὰς φυλάς ἀναπαύειν. χαλεπὸν γὰρ εἰ πᾶσι καταβεβηκόσι πλησιάσειαν οἱ πολέμιοι.

καὶ ἦν μὲν γε διὰ στενῶν ὁδῶν ἐλαύνῃς, ἀπὸ παραγγέλσεως εἰς κέρας ἡγήτεον· ἦν δὲ πλατείαις ἐπιτυχᾶνης ὁδοῖς, ἀπὸ παραγγέλσεως αὖ πλατυντέον τῆς φυλῆς ἐκάστης τὸ μέτωπον· ὅταν γε μὴν εἰς πεδίον ἀφικνῇσθε, ἐπὶ φάλαγγος πάσας τὰς φυλάς ... ἀκτέον ἀγαθὸν γὰρ καὶ μελέτης ἕνεκα ταῦτα ποιεῖν καὶ τοῦ ἡδίου διαπερᾶν τὰς ὁδοὺς ποικίλλοντας ἱππικαῖς τάξεσι τὰς πορείας.

ὅταν μέντοι ἔξω τῶν ὁδῶν διὰ δυσχωριῶν ἐλαύνητε, μάλα χρήσιμον καὶ ἐν πολεμίᾳ καὶ ἐν φιλίᾳ προελαύνειν τῆς φυλῆς ἐκάστης τῶν ὑπηρετῶν οἵτινες, ἦν ἀπόροις νάπαις ἐντυγχάνωσι, παριόντες ἐπὶ τὰ εὖπορα δηλώσουσι τοῖς ἱππεῦσιν ἢ χρή τὴν

ἔλασιν ποιῆσθαι, ὥς μὴ ὅλαι αἱ τάξεις πλανῶνται.

ἦν δὲ δι' ἐπικινδύνων ἐλαύνητέ που, φρονίμου ἱπάρχου τὸ τῶν προόδων ἄλλους προόδους διερευνωμένους προηγῆσθαι [τὸ γὰρ ὥς ἐκ πλείστου προαισθάνεσθαι πολεμίων χρήσιμον καὶ πρὸς τὸ ἐπιθέσθαι καὶ πρὸς τὸ φυλάξασθαι], καὶ τὸ ἀναμένειν δὲ ἐπὶ ταῖς διαβάσεσιν, ὥς μὴ κατακόπτωσι τοὺς ἵππους οἱ τελευταῖοι τὸν ἡγεμόνα διώκοντες. ἴσασι μὲν οὖν ταῦτα σχεδὸν ἅπαντες, καρτερεῖν δ' ἐπιμελούμενοι οὐ πολλοὶ ἐθέλουσι.

Προσῆκει δὲ ἱπάρχωι ἔτι ἐν εἰρήνῃ ἐπιμελεῖσθαι ὅπως ἐμπείρως ἔξει τῆς τε πολεμίας καὶ τῆς φιλίας χώρας· ἦν δ' ἄρα αὐτὸς ἀπείρωσ4έχῃ, τῶν ἄλλων γε δὴ τοὺς ἐπιστημονεστάτους ἐκάστων τόπων παραλαμβάνειν. πολὺ γὰρ διαφέρει ἡγούμενος ὁ εἰδὼς τὰς ὁδοὺς τοῦ μὴ εἰδότος, καὶ ἐπιβουλεύων δὲ πολεμίοις ὁ εἰδὼς τοὺς τόπους τοῦ μὴ εἰδότος πολὺ διαφέρει.

καὶ κατασκόπων δὲ πρὶν πόλεμον εἶναι δεῖ μεμεληκέναι, ὅπως ἔσονται καὶ ἐκ πόλεων ἀμφοτέροις φιλιῶν καὶ ἐξ ἐμπόρων· πᾶσαι γὰρ αἱ πόλεις τοὺς εἰσάγοντάς τι αἰὲς ὥς εὖμενεῖς δέχονται· καὶ ψευδαντόμολοι δ' ἔστιν ὅτε χρήσιμον.

οὐ μέντοι τοῖς γε κατασκόποις δεῖ ποτε πιστεύοντα φυλακῆς ἀμελεῖν, ἀλλ' αἰὲς οὕτως κατεσκευάσθαι χρή, ὥσπερ ἦν ἥξοντες εἰσηγγελμένοι ὥσιν οἱ πολέμιοι. καὶ γὰρ ἦν πάνυ πιστοὶ ὥσιν οἱ κατάσκοποι, χαλεπὸν ἐν καιρῷ ἀπαγγέλλειν· πολλὰ γὰρ ἐν πολέμῳ τὰ ἐμπόδια συμπίπτει.

τάς γε μὴν ἐξαγωγὰς τοῦ ἱππικοῦ ἥττον ἂν οἱ πολέμιοι αἰ=σθάνοιντο, εἰ ἀπὸ παραγγέλσεως γίγνοιτο μᾶλλον ἢ εἰ ὑπὸ κήρυκος ἢ εἰ ἀπὸ προγραφῆς. ἀγαθὸν οὖν καὶ [τὸ] πρὸς τὸ διὰ παραγγέλσεως ἐξάγειν τὸ δεκαδάρχους καθιστάναι, καὶ <ἐπὶ> τοῖς δεκαδάρχοις πεμπαδάρχους, ἵνα ὥς ἐλαχίστοις ἕκαστος παραγγέλλῃ.

καὶ τὸ μέτωπον δὲ οὕτως μηκύνειν ἂν τῆς τάξεως ἀταράκτως οἱ πεμπαδάρχοι παράγοντες, ὅποτε τούτου καιρὸς εἴη. ὅταν γε μὴν προφυλάττειν δέη, ἐγὼ μὲν αἰὲς ἐπαινώ τὰς κρυπτὰς σκοπὰς τε καὶ φυλακάς· οὕτω γὰρ ἅμα μὲν τῶν φίλων φυλακαὶ γίνονται, ἅμα δὲ

τοῖς πολεμίοις ἐνέδραι κατασκευάζονται.

καὶ αὐτοὶ μὲν δυσεπιβουλευτότεροί εἰσιν ἀφανεῖς ὄντες, τοῖς δὲ πολεμίοις φοβερώτεροι. τὸ γὰρ εἰδέναι μὲν ὅτι εἰσὶ που φυλακαί, ὅπου δ' εἰσὶ καὶ ὁπόσαι μὴ εἰδέναι, τοῦτο θαρσεῖν μὲν κωλύει τοὺς πολεμίους, ὑποπτεύειν δὲ ἀναγκάζει πάντα τὰ χωρία· αἱ δὲ φανεραὶ φυλακαὶ δῆλα παρέχουσι καὶ τὰ δεινὰ καὶ τὰ εὐθαρσῆ.

ἔτι δὲ τῷ [μὲν] κρυπτὰς ἔχοντι φυλακὰς ἐξέσται μὲν φανεροῖς ὀλίγοις ἔμπροσθεν τῶν κρυπτῶν φυλάττοντα πειρᾶσθαι τοὺς πολεμίους εἰς ἐνέδρας ὑπάγειν· ἀγρευτικὸν δὲ καὶ ὀπισθεν τῶν κρυπτῶν ἄλλοις φανεροῖς ἔστιν ὅτε φυλάττειν· καὶ τοῦτο γὰρ ἐξαπατητικὸν τῶν πολέμων ὁμοίως τῷ πρόσθεν εἰρημένωι.

Ἀλλὰ μὴν φρονίμου γε ἄρχοντος καὶ τὸ μήποτε κινδυνεύειν ἐκόντα, πλὴν ὅπου ἂν πρόδηλον ᾗ ὅτι πλέον ἔξει τῶν πολέμων· τὸ δὲ ὑπηρετεῖν τὰ ἥδιστα τοῖς πολεμίοις προδοσία τῶν ξυμμάχων δικαίως ἂν μᾶλλον ἢ ἀνδρεία κρίνοιτο.

σῶφρον δὲ καὶ τὸ ἐκεῖσε ὀρμᾶν ὅπου ἂν ἀσθενῇ τὰ τῶν πολέμων ἦι, κἂν πρόσω ὄντα τυγχάνηι. τὸ γὰρ σφόδρα πονῆσαι ἀκινδυνότερον ἢ πρὸς τοὺς κρείττους ἀγωνίζεσθαι.

ἦν δέ πηι εἰς μέσον φιλίων τειχέων εἰσίσωσιν οἱ πολέμοι, κἂν πολὺ κρείττους ὄντες, καλὸν μὲν ἐντεῦθεν ἐπιχειρεῖν ὁποτέρωθι ἂν λελήθης παρών, καλὸν δὲ καὶ ἅμα ἀμφοτέρωθεν. ὅταν γὰρ οἱ ἕτεροι ἀποχωρῶσιν, οἱ ἐκ τοῦ ἐπὶ θάτερα ἐλαύνοντες ταραττοῖεν μὲν ἂν τοὺς πολεμίους, σῶζοιεν δ' ἂν τοὺς φίλους.

καὶ τὸ μὲν διὰ κατασκόπων πειρᾶσθαι εἰδέναι τὰ τῶν πολέμων πάλαι εἴρηται ὥς ἀγαθόν ἐστιν· ἐγὼ δὲ πάντων ἄριστον νομίζω εἶναι τὸ αὐτὸν πειρᾶσθαι, ἦν ἦι ποθεν ἐξ ἀσφαλοῦς, θεώμενον τοὺς πολεμίους ἀθρεῖν ἢ τι ἀμαρτάνωσι.

καὶ τὸ μὲν κλαπῆναι δυνατὸν πέμπειν χρή τοὺς ἐπιτηδεῖους κλέψοντας, τὸ δ' ἀρπασθῆναι ἐγχωροῦν ἐφίεναι τοὺς ἀρπάζοντας. ἦν δὲ πορευομένων ποι τῶν πολέμων ἀπαρτᾶται τι ἀσθενέστερον τῆς αὐτοῦ δυνάμεως ἢ θαρροῦν ἀποσκεδαννύηται, οὐδὲ τοῦτο χρή λαυθάνειν· ἀεὶ μέντοι <τῷ> ἰσχυροτέρωι τὸ ἀσθενέστερον θηρᾶν.

δυνατὸν δὲ προσέχοντι τὸν νοῦν ταῦτα καταμανθάνειν, ἐπεὶ καὶ τὰ βραχυγγνωμονέστερα ἀνθρώπου θηρία, οἳ τε ἵκτινοι δύνανται ὃ ἂν ἀφύλακτον ἢ ἀφαρπάσαντες εἰς τὸ ἀσφαλὲς ἀποχωρεῖν πρὶν ληφθῆναι, καὶ οἱ λύκοι δὲ τὰ τε ἐρημούμενα φυλακῆς ἀγρεύουσι καὶ τὰ ἐν τοῖς δυσοπάτοις κλέπτουσι,

κἂν μεταθέων γέ τις ἐπιγίγνηται κύων, ἦν μὲν ἦττον ἦι, τούτῳ ἐπιτίθεται, ἦν δὲ κρείττων, ἀποσπᾶσας ὅ τι ἂν ἔχη ἀποχωρεῖ. ὅταν δέ γε φυλακῆς καταφρονήσωσι λύκοι, τάξαντες ἑαυτῶν τοὺς μὲν ἀπελάσαι τὴν φυλακὴν, τοὺς δὲ ἀρπάζειν, οὕτω τὰ ἐπιτήδεια πορίζονται.

θηρίων γε μὴν δυναμένων τὰ τοιαῦτα φρονίμως λήιζεσθαι, πῶς οὐκ ἀνθρωπὸν γε ὄντα εἰκὸς σοφώτερον τούτων φαίνεσθαι ἢ καὶ αὐτὰ τέχνην ὑπ' ἀνθρώπου ἀλίσκεται;

Κάκεϊνό γε μὴν εἰδέναι ἵππικοῦ ἀνδρός, ἐκ πόσου ἂν ἵππος πεζὸν ἔλοι καὶ ἐξ ὀπόσου βραδεῖς ἵπποι ταχεῖς ἂν ἀποφύγοιεν. ἵππαρχικὸν δὲ καὶ χωρία γινώσκειν ἔνθα πεζοὶ κρείττους ἵππέων καὶ ἔνθα πεζῶν κρείττους ἵππῃς.

χρὴ δὲ μηχανητικὸν εἶναι καὶ τοῦ πολλοὺς μὲν φαίνεσθαι τοὺς ὀλίγους ἵππέας, πάλιν δ' ὀλίγους τοὺς πολλούς, καὶ τοῦ δοκεῖν παρόντα μὲν ἀπεῖναι, ἀπόντα δὲ παρεῖναι, καὶ τοῦ μὴ τὰ τῶν πολεμίων μόνον κλέπτειν ἐπιστασθαι, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἑαυτοῦ ἵππέας ἅμα κλέπτοντα ἐξ ἀπροσδοκήτου τοῖς πολεμίοις ἐπιτίθεσθαι.

ἀγαθὸν δὲ μηχανήμα καὶ τὸ δύνασθαι, ὅταν μὲν τὰ ἑαυτοῦ ἀσθενῶς ἔχη, φόβον παρασκευάζειν τοῖς πολεμίοις ὥς μὴ ἐπίθωνται, ὅταν δ' ἐρρωμένως, θάρσος αὐτοῖς ἐμποιεῖν ὥς ἐγχειρῶσιν. οὕτω γὰρ αὐτὸς μὲν ἂν ἥκιστα κακῶς πάσχοις, τοὺς δὲ πολεμίους μάλιστ' ἂν ἀμαρτάνοντας λαμβάνοις.

Ὅπως δὲ μὴ προστάττειν δοκῶ ἀδύνατα, γράψω καὶ ὥς ἂν γίγνοιτο τὰ δοκοῦντα αὐτῶν χαλεπώτατα εἶναι. τὸ μὲν τοίνυν μὴ σφάλλεσθαι ἐγχειροῦντα διώκειν ἢ ἀποχωρεῖν ἐμπειρία ποιεῖ ἵππων δυνάμεως. πῶς δ' ἂν ἐμπείρως ἔχοις; εἰ προσέχοις τὸν νοῦν ἐν ταῖς μετὰ φιλίας ἀνθιππασίαις οἷοι ἀποβαίνουσιν ἐκ τῶν

διώξεων τε καὶ φυγῶν.

ὅταν μέντοι βούλῃ τοὺς ἱππέας πολλοὺς φαίνεσθαι, ἐν μὲν πρῶτον ὑπαρχέτω, ἥνπερ ἐγγωρῇ, μὴ ἐγγὺς τῶν πολεμίων ἐγχειρεῖν ἔξαπατᾶν· καὶ γὰρ ἀσφαλέστερον τὸ πρόσω καὶ ἀπατητικώτερον. ἔπειτα δὲ χρὴ εἰδέναι ὅτι ἀθρόοι μὲν ἵπποι πολλοὶ φαίνονται διὰ τὸ μέγεθος τοῦ ζώου, διασπειρόμενοι δ' εὐαρίθμητοι γίνονται.

ἔτι δ' ἂν πλέον σοι τὸ ἱππικὸν τοῦ ὄντος φαίνοιτο, εἰ τοὺς ἱπποκόμους εἰς τοὺς ἱππέας ἐνισταίης μάλιστα μὲν δόπατα, εἰ δὲ μή, ὅμοια δόρασιν ἔχοντας, ἥν τε ἐστηκὸς ἐπιδεικνύῃς τὸ ἱππικὸν ἥν τε παράγῃς· ἀνάγκη γὰρ τὸν ὄγκον τῆς τάξεως οὕτω μείζω τε καὶ πυκνότερον φαίνεσθαι.

ἦν δ' αὖ τοὺς πολλοὺς ὀλίγους βούλῃ δοκεῖν εἶναι, ἦν μὲν σοι χωρία ὑπάρχῃ οἷα συγκρύπτειν, δῆλον ὅτι τοὺς μὲν ἐν τῷ φανερώϊ ἔχων, τοὺς δ' εἰς τὸ ἄδηλον ἀποκρύπτων κλέπτοις ἂν τοὺς ἱππέας· ἦν δὲ πᾶν καταφανὲς ἦι τὸ χωρίον, δεκάδας χρὴ στοιχοῦσας ποιήσαντα διαλειπούσας παράγειν, καὶ τοὺς μὲν πρὸς τῶν πολεμίων ἱππέας ἐκάστης δεκάδος ὀρθὰ τὰ δόρατα ἔχειν, τοὺς δ' ἄλλους ταπεινὰ καὶ μὴ ὑπερφανῇ.

φοβεῖν γε μὴν τοὺς πολεμίους καὶ ψευδενέδρας οἷόν τε καὶ ψευδοβοηθείας καὶ ψευδαγγελίας ποιοῦντα. θαρσοῦσι δὲ μάλιστα πολέμιοι, ὅταν <ὄντα> τοῖς ἐναντίοις πράγματα καὶ ἀσχολίας πυθάνωνται.

τούτων δὲ γεγραμμένων μηχανᾶσθαι αὐτὸν χρὴ πρὸς τὸ παρὸν ἀεὶ ἀπατᾶν· ὄντως γὰρ οὐδὲν κερδαλεώτερον ἀπάτης ἐν πολέμῳ.

ὁπότε γὰρ καὶ οἱ παῖδες, ὅταν παίζωσι ποσίνδα, δύνανται ἀπατᾶν προϊσκοντες ὥστε ὀλίγους τ' ἔχοντες πολλοὺς δοκεῖν ἔχειν καὶ πολλοὺς προέχοντες ὀλίγους φαίνεσθαι ἔχειν, πῶς οὐκ ἄνδρες γε τῷ ἔξαπατᾶν προσέχοντες τὸν νοῦν δύναιτ' ἂν τοιαῦτα μηχανᾶσθαι;

καὶ ἐνθυμούμενος δ' ἂν τὰ ἐν τοῖς πολέμοις πλεονεκτήματα εὗροι ἂν τις τὰ πλεῖστα καὶ μέγιστα σὺν ἀπάτῃ γεγεννημένα. ὣν ἕνεκα ἢ οὐκ ἐγχειρητέον ἄρχειν ἢ τοῦτο σὺν τῇ ἄλλῃ παρασκευῇ καὶ παρὰ θεῶν αἰτητέον δύνασθαι ποιεῖν καὶ αὐτῷ μηχανητέον.

οἷς δὲ θάλαττα πρόσσεστιν, ἀπατητικὸν καὶ τὸ πλοῖα παρασκευαζόμενον πεζῇ τι πράξει καὶ τὸ πεζῇ προσποιούμενον ἐπιβουλεύειν κατὰ θάλατταν ἐπιχειρῆσαι.

Ἱππαρχικὸν δὲ καὶ τὸ διδάσκειν τὴν πόλιν ὡς ἀσθενὲς τὸ πεζῶν ἔρημον ἵππικὸν πρὸς τὸ ἀμίππους πεζοὺς ἔχον. ἵππαρχικὸν δὲ καὶ τὸ λαβόντα πεζοὺς αὐτοῖς χρῆσθαι· ἔστι δὲ πεζοὺς οὐ μόνον ἐντὸς ἀλλὰ καὶ ὀπισθεν ἱππέων ἀποκρύψασθαι· πολὺ γὰρ μείζων ὁ ἱππεὺς τοῦ πεζοῦ.

ταῦτα δὲ πάντα ἐγὼ καὶ ὅσα πρὸς τούτοις τις μηχανήσεται ἢ βίαι ἢ τέχνῃ αἰρεῖν τοὺς ἐναντίους βουλόμενος σὺν τῷ θεῷ πράττειν συμβουλεύω, ἵνα καὶ ἡ τύχη συνεπαινῇ θεῶν ἴλεων ὄντων.

ἔστι δ' ὅτε πάνυ ἀπατητικὸν καὶ τὸ λίαν φυλακτικὸν προσποιήσασθαι εἶναι καὶ μηδαμῶς φιλοκίνδυνον· τοῦτο γὰρ τοὺς πολεμίους πολλάκις προάγεται ἀφυλακτοῦντας μᾶλλον ἀμαρτάνειν. ἦν δ' ἅπαξ δόξῃ τις φιλοκίνδυνος εἶναι, ἔξεστι καὶ ἡσυχίαν ἔχοντα, προσποιούμενον δὲ πράξειν τι, πράγματα παρέχειν τοῖς πολεμίοις.

Ἀλλὰ γὰρ οὐδὲν ἂν τις δύναιτο πλάσαι οἶον βούλεται, εἰ μὴ ἐξ ὧν γε πλάττοιτο παρεσκευασμένα εἶη ὡς πείθεσθαι τῇ τοῦ χειροτέχνου γνώμῃ· οὐδέ γ' ἂν ἐξ ἀνδρῶν, εἰ μὴ σὺν θεῷ οὕτω παρεσκευασμένοι ἔσονται ὡς φιλικῶς τε ἔχειν πρὸς τὸν ἄρχοντα καὶ φρονιμώτερον σφῶν αὐτὸν ἡγεῖσθαι περὶ τῶν πρὸς τοὺς πολεμίους ἀγώνων.

Εὐνοϊκῶς μὲν οὖν ἔχειν [καὶ] ἐκ τῶνδε εἰκὸς τοὺς ἀρχομένους, ὅταν φιλοφρόνως τε ἔχη πρὸς αὐτοὺς καὶ προνοῶν φαίνεται ὅπως τε σῖτον ἔξουσιν καὶ ὅπως ἀσφαλῶς μὲν ἀποχωρήσουσι, πεφυλαγμένως δὲ ἀναπαύσονται.

ἐν δὲ ταῖς φρουραῖς χρὴ καὶ χιλοῦ καὶ σκηνῶν καὶ ὕδατος καὶ φρυγάνων καὶ τῶν ἄλλων ἐπιτηδείων φανερόν εἶναι ἐπιμελόμενον καὶ προνοοῦντά τε καὶ ἀγρυπνοῦντα ἔνωκα τῶν ἀρχομένων. καὶ ὅταν γε πλεον ἔχη τι, τὸ μεταδοῦναι κερδαλέον τῷ προεστηκότι.

Ἦκιστα δ' ἂν καταφρονοῖεν ἄρχοντος, ὡς μὲν συνελόντι εἰπεῖν, εἰ ὅποσα ἐκείνοις παραινοίη, αὐτὸς ταῦτα βέλτιον ἐκείνων φαίνοιτο

ποιῶν.

ἀρξάμενον οὖν δεῖ ἀπὸ τοῦ ἀναβαίνειν ἐπὶ τοὺς ἵππους πάντα τὰ ἐν ἱππικῇ μελετᾶν, ὅπως ὁρῶσι τὸν ἄρχοντα δυνάμενον ἐπὶ τοῦ ἵππου καὶ τάφρους ἀσφαλῶς περᾶν καὶ τειχία ὑπερακρίζειν καὶ ἀπ' ὄχθων κατοροῦειν καὶ ἀκοντίζειν ἱκανῶς· πάντα γὰρ ταῦτα προκόπτει τι εἰς τὸ μὴ καταφρονεῖσθαι.

ἦν δὲ δὴ καὶ τάττειν γνῶσιν ἐπιστάμενόν τε καὶ δυνάμενον παρασκευάζειν ὡς ἂν πλέον ἔχοιεν τῶν πολεμίων, πρὸς δὲ τούτοις κάκεῖνο λάβωσιν εἰς τὴν γνώμην, ὡς οὐτ' ἂν εἰκῇ οὐτ' ἄνευ θεῶν οὔτε παρὰ τὰ ἱερὰ ἡγήσασαί· ἂν ἐπὶ πολεμίους, πάντα ταῦτα πιθανωτέρους τῷ ἄρχοντι τοὺς ἀρχομένους ποιεῖ.

Παντὶ μὲν οὖν προσήκει ἄρχοντι φρονίμῳ εἶναι· πολὺ μέντοι τὸν Ἀθηναίων ἵππαρχον διαφέρειν δεῖ καὶ τῷ τοὺς θεοὺς θεραπεύειν καὶ τῷ πολεμικὸν εἶναι, ὥι γε ὑπάρχουσι μὲν ὁμοροὶ ἀντίπαλοι ἱππεῖς τε παραπλήσιοι τὸ πλῆθος καὶ ὀπλῖται πολλοί.

καὶ μὲν εἰς τὴν πολεμίαν ἐμβάλλειν ἐπιχειρῇ ἄνευ τῆς ἄλλης πόλεως, πρὸς ἀμφοτέρους τούτους μόνοις ἂν τοῖς ἱππεῦσι διακινδυνεύοι. ἦν δ' οἱ πολέμοι εἰς τὴν Ἀθηναίων χώραν ἐμβάλωσι, πρῶτον μὲν οὐκ ἂν ἄλλως ἔλθοιεν εἰ μὴ σὺν ἄλλοις τε ἱππεῦσι πρὸς τοῖς ἑαυτῶν καὶ πρὸς τούτοις ὀπλίταις ὁπόσοις ἂν οἴωνται πάντας Ἀθηναίους μὴ ἱκανοὺς εἶναι μάχεσθαι.

πρὸς οὖν τοσούτους πολεμίους ἦν μὲν ἡ πόλις πᾶσα ἐπεξίη ἀρήξουσα τῇ χώρᾳ, ἐλπίδες καλαί. ἱππεῖς τε γὰρ σὺν θεῷ ἀμείνους, ἦν τις αὐτῶν ἐπιμελῆται ὡς δεῖ, ὀπλῖταί τε οὐ μείους ἔσονται καὶ τὰ σώματα τοίνυν οὐ χεῖρω ἔχοντες καὶ τὰς ψυχὰς φιλοτιμότεροι, ἦν ὁρθῶς ἀσκηθῶσι σὺν θεῷ. καὶ μὴν ἐπὶ γε τοῖς προγόνοις οὐ μείον Ἀθηναῖοι ἢ Βοιωτοὶ φρονοῦσιν.

ἦν δὲ ἡ μὲν πόλις τρέπεται ἐπὶ τὰ ναυτικά καὶ ἀρκῇ αὐτῇ τὰ τεῖχη διασώζειν, ὥσπερ καὶ ὁπότε Λακεδαιμόνιοι σὺν ἅπασιν τοῖς Ἑλλησιν ἐνέβαλον, τοὺς δὲ ἱππέας ἀξιώσῃ τά τε ἐκτὸς τοῦ τείχους διασώζειν καὶ αὐτοὺς μόνοις διακινδυνεύειν πρὸς πάντας τοὺς ἐναντίους, ἐνταῦθα δὴ θεῶν μὲν οἶμαι πρῶτον συμμάχων ἰσχυρῶν δεῖ, ἔπειτα δὲ καὶ τὸν ἵππαρχον προσήκει ἀποτετελεσμένον ἄνδρα

εἶναι. καὶ γὰρ φρονήσεως δεῖ πολλῆς πρὸς τοὺς πολὺ πλείους καὶ τόλμης, ὅποτε καιρὸς παραπέσοι·

δεῖ δέ, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, καὶ αὐτὸν προνοεῖν ἱκανὸν εἶναι. πρὸς μὲν γὰρ τὸ παρὸν στράτευμα διακινδυνεύων, ὧι μηδὲ ὅλη ἡ πόλις θέλοι ἀντικαθίστασθαι, δῆλον ὅτι πάσχοι ἂν ὃ τι οἱ κρείττους βούλονται, ποιεῖν δὲ οὐδὲν ἂν ἱκανὸς εἴη.

εἰ δὲ φυλάττοι μὲν τὰ ἔξω τείχους τοσούτοις ὅσοι σκοπεύειν τε τοὺς πολεμίους ἱκανοὶ ἔσονται καὶ ἀναχωρίζειν εἰς τὸ ἀσφαλὲς τὰ δεόμενα ὡς ἐκ πλείστου – ἱκανοὶ δὲ καὶ προορᾶν οὐδὲν ἥττον οἱ ὀλίγοι τῶν πολλῶν, καὶ φυλάττειν τοίνυν καὶ ἀναχωρίζειν τὰ φίλια οὐκ ἀκαιρότεροι οἱ μήτε αὐτοῖς μήτε τοῖς ἵπποις πιστεύοντες· ὁ γὰρ φόβος δεινὸς δοκεῖ συμφύλαξ εἶναι – τοὺς μὲν <οὖν> φύλακας ἐκ τούτων ἂν τις ποιῶν ἴσως ὀρθῶς βουλευοίτο· τοὺς δὲ περιττοὺς τῆς φυλακῆς εἰ μὲν τις στρατιὰν ἔχειν ἡγήσεται, ὀλίγη αὐτῷ φανεῖται· τοῦ παντὸς γὰρ ἐνδεήσεται ὥστε ἐκ τοῦ ἐμφανοῦς διακινδυνεύειν· ἦν δὲ ὡς ληισταῖς αὐτοῖς χρῆται, πάνυ ἂν ὡς τὸ εἰκὸς ἱκανὴν τοῦτο πράττειν ἔχοι δύναμιν.

δεῖ δέ, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, τούτους παρεσκευασμένους ἀεὶ ἔχοντα ὡς ποιεῖν τι μὴ καταφανῆ ὄντα φυλάττειν, ἦν τι ἀμαρτάνῃ τὸ τῶν πολεμίων στράτευμα.

φιλοῦσι δέ πως στρατιῶται, ὅσῳ ἂν πλείους ᾧσι, τοσούτῳ πλείω ἀμαρτάνειν. ἡ γὰρ ἐπὶ τὰ ἐπιτήδεια ἐπιμελείαι σκεδάννυνται ἢ πορευομένων ἀταξίαι οἱ μὲν προέρχονται, οἱ δ' ὑπολείπονται πλέον τοῦ καιροῦ.

τὰ οὖν τοιαῦτα ἀμαρτήματα οὐ χρὴ παριέναι ἀκόλαστα [εἰ δὲ μή, ὅλη ἡ χώρα στρατόπεδον ἔσται] ἐκεῖνο καλῶς προνοοῦντα, καὶ ποιήσαντά τι φθάσαι ἀποχωρήσαντα πρὶν τὸ πολὺ βοηθοῦν ἐπιγενέσθαι.

πολλάκις δὲ πορευόμενον στράτευμα καὶ εἰς ὁδοὺς ἔρχεται ἐν αἷς οὐδὲν πλέον οἱ πολλοὶ τῶν ὀλίγων δύνανται. καὶ ἐν διαβάσεσιν γε ἔστι τῷ προσέχοντι τὸν νοῦν ἀσφαλῶς ἐφεπομένῳ ταμιεύσασθαι ὥστε ὁπόσοις ἂν βούληται τῶν πολεμίων ἐπιτίθεσθαι.

ἔστι δ' ὅτε καλὸν καὶ στρατοπεδευομένοις καὶ ἀριστῶσι καὶ δειπνοποιουμένοις ἐπιχειρεῖν, καὶ ἐκ κοίτης γε ἀνισταμένοις. ἐν πᾶσι γὰρ τούτοις ἄοπλοι στρατιῶται γίνονται, μείονα μὲν χρόνον οἱ ὀπλῖται, πλείονα δὲ οἱ ἵππεῖς.

σκοποῖς μέντοι καὶ προφυλακαῖς οὐδέποτε δεῖ παύεσθαι ἐπιβουλεύοντα. οὗτοι γὰρ αὖ ὀλίγοι μὲν ἀεὶ καθίστανται, πολὺ δὲ τοῦ ἰσχυροῦ ἐνίστε ἀποστατοῦσιν.

ὅταν δὲ τὰ τοιαῦτα ἤδη καλῶς φυλάττωνται οἱ πολέμιοι, καλὸν ἔστι σὺν θεῷ λαθόντα ἐλθεῖν εἰς τὴν πολεμίαν μεμελετηκότα ὥς ... <πός>οι τε ἑκασταχοῦ καὶ ποῦ τῆς χώρας προφυλάττουσιν. οὐδεμία γὰρ οὕτω καλὴ λεία ὥς αἱ φυλακαί, ἣν κρατηθῶσι.

καὶ εὐεξαπάτητοι δ' εἰσὶν οἱ φύλακες· διώκουσι γὰρ ὃ τι ἂν ὀλίγον ἴδωσι, νομίζοντες σφίσι τοῦτο προστετάχθαι. τὰς μέντοι ἀποχωρήσεις σκοπεῖν δεῖ ὅπως μὴ ἐναντία τοῖς βοηθοῦσιν ἔσονται.

Τοὺς μέντοι μέλλοντας δυνήσεσθαι ἀσφαλῶς τὸ πολὺ κρεῖττον στράτευμα κακουργεῖν σαφῶς δεῖ τοσοῦτον διαφέρειν ὥστε αὐτοὺς μὲν ἀσκητὰς φαίνεσθαι τῶν πολεμικῶν ἐν ἱππικῇ ἔργων, τοὺς δὲ πολεμίους ἰδιώτας.

τοῦτο δ' ἂν εἴη πρῶτον μὲν <εἰ οἱ> λήζεσθαι μέλλοντες ἐκπεπονημένοι εἶεν τῇ ἐλάσει, ὥστε δύνασθαι στρατιωτικούς πόρους ὑποφέρειν· οἱ γὰρ πρὸς ταῦτα ἀμελῶς ἔχοντες καὶ ἵπποι καὶ ἄνδρες εἰκότως ἂν ὥσπερ γυναῖκες πρὸς ἄνδρας ἀγωνίζονται.

οἱ δὲ γε δεδιδαγμένοι τε καὶ εἰθισμένοι τάφρους διαπηδᾶν καὶ τειχία ὑπεραίρειν καὶ ἐπ' ὄχθους ἀνάλλεσθαι καὶ ἀφ' ὑψηλῶν ἀσφαλῶς κατιέναι καὶ τὰ κατάντη ταχὺ ἐλαύνεσθαι, οὗτοι δ' αὖ τοσοῦτον διαφέρουσιν ἂν τῶν ἀμελετήτων ταῦτα ὅσον περ πτηνοὶ πεζῶν· οἱ δὲ γε αὖ τοὺς πόδας ἐκπεπονημένοι τῶν ἀτρίβων πρὸς τραχέα ὅσον περ ὑγιεῖς χλωῶν· καὶ οἱ γε τῶν τόπων ἔμπειροι πρὸς τοὺς ἀπείρους τοσοῦτον ἐν ταῖς προελάσεσι καὶ ἀποχωρήσεσι διαφέρουσιν ἂν ὅσον περ οἱ ὀρῶντες τῶν τυφλῶν.

Καὶ τοῦτο δὲ χρὴ εἰδέναι, ὅτι [οἱ] εὐωχούμενοι <μὲν οἱ> ἵπποι, [μὴ] ἐκπεπονημένοι δὲ ὥστε <μὴ> ἀποπνίγεσθαι ἐν τοῖς πόνοις, εὖ

παρεσκευασμένοι εισί. χρή δέ, ἐπείπερ χαλινοὶ καὶ ἐφίππια ἐξ ἱμάντων ἠρτημένα ἐστί [χρήσιμα], μήποτε τὸν ἵππαρχον τούτων ἔρημον εἶναι· μικρᾷ γὰρ δαπάνῃ τοὺς ἀποροῦντας χρησίμους ἂν παρέχοιτο.

Εἰ δέ τις νομίζοι πολλὰ ἔχειν ἂν πράγματα, εἰ οὕτω δεήσει ἀσκεῖν τὴν ἱππικὴν, ἐνθυμηθήτω ὅτι οἱ εἰς τοὺς γυμνικοὺς ἀγῶνας ἀσκοῦντες πολὺ πλείω πράγματα καὶ χαλεπώτερα ἔχουσιν ἢ οἱ τὴν ἱππικὴν τὰ μάλιστα μελετῶντες.

καὶ γὰρ τῶν μὲν γυμνικῶν ἀσκημάτων τὰ πολλὰ σὺν ἰδρώτι ἐκπονοῦνται, τῆς δὲ ἱππικῆς τὰ πλείστα μεθ' ἡδονῆς. ὅπερ γὰρ εὖ ξαίνεται ἂν τις πτηνὸς γενέσθαι, οὐκ ἔστιν ὅ τι μᾶλλον τῶν ἀνθρωπίνων ἔργων ἔοικεν αὐτῷ.

καὶ μὴν τό γ' ἐν πολέμῳ νικᾷ πολλῶι ἐνδοξότερον ἢ πυγμῇ· μετέχει μὲν γάρ τι καὶ ἡ πόλις ταύτης τῆς δόξης· ὥς δὲ τὰ πολλὰ ἐπὶ τῇ τοῦ πολέμου νίκῃ καὶ εὐδαιμονίαι οἱ θεοὶ τὰς πόλεις στεφανοῦσιν, ὥστ' οὐκ οἶδ' ἔγωγε τί προσήκει ἄλλ' ἅττα μᾶλλον ἀσκεῖσθαι ἢ τὰ πολεμικά.

ἐννοεῖν δὲ χρή ὅτι καὶ οἱ κατὰ θάλατταν ληισταὶ διὰ τὸ πονεῖν ἡσκηκεῖναι δύνανται ζῆν καὶ ἀπὸ τῶν πολὺν κρειττόνων. προσήκει γε μὴν καὶ κατὰ γῆν οὐ τοῖς καρπουμένοις τὰ ἑαυτῶν ἀλλὰ τοῖς στερισκομένοις τῆς τροφῆς λήιζεσθαι· ἢ γὰρ ἐργαστέον ἢ ἀπὸ τῶν εἰργασμένων θρεπτέον· ἄλλως δ' οὐ ράιδιον οὔτε βιοτεύειν οὔτε εἰρήνης τυχεῖν.

Μεμνησθαι δὲ κάκεῖνο χρή, μήποτε ἐπὶ τοὺς κρείττους ἐλαύνειν ὀπισθεν ἵπποις δύσβατα ποιούμενον· οὐ γὰρ ὅμοιον φεύγοντι καὶ διώκοντι σφαλῆναι.

ἔτι δὲ βούλομαι ὑπομνησθαι καὶ τόδε φυλάττεσθαι. εἰσὶ γάρ τινες οἳ, ὅταν μὲν ἴωσιν ἐπὶ τούτους ὧν ἂν οἴωνται κρείττους εἶναι, παντάπασιν ἀσθενεῖ δυνάμει ἔρχονται, ὥστε πολλάκις ἔπαθον ἃ ὦιοντο ποιήσιν· ὅταν δ' ἐπὶ τούτους ὧν ἂν σαφῶς ἐπίστωνται ἥττους ὄντες, πᾶσαν ὅσῃν ἂν ἔχωσι δύναμιν ἄγουσιν. ἐγὼ δὲ φημι χρῆναι τάναντία τούτων ποιεῖν·

ὅταν μὲν κρατήσῃ οἰόμενος ἄγχι, μὴ φείδεσθαι τῆς δυνάμεως ὅσῃν ἂν ἔχῃ· τὸ γὰρ πολὺ νικᾷν οὐδενὶ πώποτε μεταμέλειαν παρέσχευ·

ὅταν δὲ τοῖς πολὺ κρεῖττοσιν ἐπιχειρῇ καὶ προγινώσκει ὅτι ποιήσαντα ὃ τι ἂν δύνηται φευκτέον ἐστίν, εἰς τὰ τοιαῦτά φημι πολὺ κρεῖττον εἶναι ὀλίγους ἢ πάντας προσάγειν, τοὺς μέντοι ἀπειλεγμένους καὶ ἵππους καὶ ἄνδρας τοὺς κρατίστους. τοιοῦτοι γὰρ ὄντες καὶ ποιῆσαι ἂν τι καὶ ἀποχωρῆσαι ἀσφαλέστερον ἂν δύναιτο.

ὅταν δὲ πρὸς τοὺς κρεῖττους πάντας προσαγαγὼν ἀποχωρεῖν βούληται, ἀνάγκη τοὺς μὲν ἐπὶ τῶν βραδυτάτων ἵππων ἀλίσκεσθαι, τοὺς δὲ καὶ δι' ἀφιππίαν πίπτειν, τοὺς δὲ διὰ δυσχωρίας ἀπολαμβάνεσθαι· καὶ γὰρ πολὺν τόπον χαλεπὸν εὔρεῖν οἶον ἂν τις εὔξαιτο.

ὑπὸ γε μὴν τοῦ πλήθους καὶ συμπίπτειν ἂν καὶ ἐμποδίζοντες πολλὰ ἂν ἀλλήλους κακουργοῖεν. οἱ δ' ἀγαθοὶ ἵπποι καὶ ἱππεῖς δυνατοὶ καὶ ἐξ† αὐτῶν διαφεύγειν ἄλλως τε ἂν καὶ μηχανᾶται τις τοῖς διώκουσι φόβον ἀπὸ τῶν περιττῶν ἱππέων.

σύμφορον δ' εἰς τοῦτο καὶ αἱ ψευδενέδραι· χρήσιμον δὲ κάκεῖνο, τὸ εὐρίσκειν πόθεν ἂν οἱ φίλοι ἐξ ἀσφαλοῦς ἐπιφαινόμενοι βραδυτέρους τοὺς διώκοντας παρέχοιεν.

ἀλλὰ μὴν καὶ τόδε δῆλον, ὥς πόνοις καὶ τάχει οἱ ὀλίγοι τῶν πολλῶν πολὺ μᾶλλον ἢ οἱ πολλοὶ τῶν ὀλίγων περιγίγνουντ' ἂν. καὶ οὐ λέγω ὥς διὰ τὸ ὀλίγοι εἶναι καὶ πονεῖν μᾶλλον δυνήσονται καὶ θάττους ἔσονται, ἀλλ' ὅτι ῥᾶιον εὔρεῖν ὀλίγους ἢ πολλοὺς τοὺς καὶ τῶν ἵππων ἐπιμελησομένους ὥς δεῖ καὶ αὐτοὺς φρονίμως μελετήσοντας τὴν ἱππικὴν.

Ἦν δέ ποτε συμβαίνει ἀγωνίζεσθαι πρὸς παραπλησίους ἱππέας, ἐγὼ μὲν οἶμαι οὐκ ἂν χειρόν εἶναι εἰ τις δύο τάξεις ἐκ τῆς φυλῆς ποιήσειεν, καὶ τῆς μὲν ὁ φύλαρχος ἡγοῖτο, τῆς δὲ ἄλλης ὅστις ἄριστος δοκοίη εἶναι,

οὗτος δὲ τέως μὲν ἔποιτο κατ' οὐρὰν τῆς μετὰ τοῦ φυλάρχου τάξεως, ἐπεὶ δ' ἐγγὺς ἤδη εἶεν οἱ ἀντίπαλοι, ἀπὸ παραγγέλσεως

παρελαύνουσι ἐπὶ τοὺς πολεμίους. οὕτω γὰρ οἶμαι καὶ ἐκπληκτικωτέρους τοῖς ἐχθροῖς ἂν εἶναι καὶ δυσμαχωτέρους.

εἰ δὲ καὶ πεζοὺς ἔχουσιν ἐκάτεροι, καὶ οὗτοι ἀποκεκρυμμένοι ὀπισθεν τῶν ἵππεων, ἐξαπίνης δὲ παραφαινόμενοι καὶ ὁμόσε ἰόντες δοκοῦσιν ἂν μοι τὴν νίκην πολὺ μᾶλλον κατεργάζεσθαι. ὁρῶ γὰρ τὰ παράδοξα ἦν μὲν ἀγαθὰ ἦι, μᾶλλον εὐφραίνοντα τοὺς ἀνθρώπους, ἦν δὲ δεινὰ, μᾶλλον ἐκπλήττοντα.

ταῦτα δὲ γνοίη ἂν τις μάλιστα ἐνθυμούμενος ὥς οἱ τε ἐνέδραις ἐμπύπτοντες ἐκπλήττονται, καὶ ἔαν πολὺ πλείους ᾖσι, καὶ ὅταν πολέμιοι ἀλλήλοις ἀντικάθωνται, ὥς πολὺ ταῖς πρώταις ἡμέραις φοβερώτατα ἔχουσιν.

ἀλλὰ τὸ μὲν διατάξαι ταῦτα οὐ χαλεπόν· τὸ δ' εὐρεῖν τοὺς φρονίμως καὶ πιστῶς καὶ προθύμως καὶ εὐσύχως παρελῶντας ἐπὶ τοὺς πολεμίους, τοῦτο ἤδη ἀγαθοῦ ἵππάρχου.

δεῖ γὰρ καὶ λέγειν αὐτὸν ἱκανὸν εἶναι καὶ ποιεῖν τοιαῦτα ἀφ' ὧν οἱ ἀρχόμενοι γινώσκονται ἀγαθὸν εἶναι τό τε πείθεσθαι καὶ τὸ ἔπυσθαι καὶ τὸ ὁμόσε ἐλαύνειν τοῖς πολεμίους καὶ ἐπιθυμήσουσι τοῦ καλόν τι ἀκούειν καὶ δυνήσονται ἃ ἂν γνῶσιν ἐγκαρτερεῖν.

ἔαν δέ ποτε αὖ ἡ φαλάγγων ἀντιτεταγμένων ἢ χωρίων ἐκατέροις ὑπαρχόντων ἐν τῷ μέσῳ τοῖς ἵππεῦσιν ἀναστροφῆι τε καὶ διώξεις καὶ ἀποχωρήσεις γίνωνται, εἰώθασιν μὲν ὥς τὰ πολλὰ ἐκ τῶν τοιούτων ὁρμᾶν μὲν [ἐκ τῶν ἀναστροφῶν] βραδέως ἀμφοτέροι, τὸ δ' ἐν μέσῳ τάχιστα ἐλαύνειν.

ἦν δέ τις οὕτω προδείξας ἔπειτα [δ'] ἐκ τῶν ἀναστροφῶν ταχέως τε διώκῃ καὶ ταχέως ἀποχωρῇ, βλάπτειν τ' ἂν μάλιστα τοὺς πολεμίους δύναιτο καὶ ὥς τὸ εἰκὸς ἀσφαλέστατ' ἂν διαγοί, ταχὺ μὲν διώκων ἐν ᾧ ἂν ἐγγὺς ἦι τοῦ ἑαυτοῦ ἰσχυροῦ, ταχὺ δὲ ἀποχωρῶν ἀπὸ τῶν τοῖς πολεμίους ἰσχυρῶν.

εἰ δὲ καὶ λαθεῖν δύναιτο ἀπὸ τῆς τάξεως ἐκάστης καταλιπὼν ἢ τέτταρας ἢ πέντε τῶν κρατίστων ἵππων τε καὶ ἀνδρῶν, πολὺ ἂν προέχοιεν εἰς τὸ ἐπαναστρεφομένοις τοῖς πολεμίους ἐμπύπτειν.

Ταῦτα δὲ ἀναγινώσκειν μὲν καὶ ὀλιγάκις ἀρκεῖ, ἐννοεῖν δὲ τὸ παρατυγχάνον αὐτῷ ἀεὶ δεῖ, καὶ πρὸς τὸ παριστάμενον σκοποῦντα

τὸ συμφέρον ἐκπονεῖν. γράψαι δὲ πάντα ὅποσα δεῖ ποιεῖν οὐδὲν μᾶλλον οἷόν τέ ἐστίν ἢ τὰ μέλλοντα πάντα εἰδέναι.

πάντων δὲ τῶν ὑπομνημάτων ἔμοιγε δοκεῖ κράτιστον εἶναι τὸ ὅσα ἂν γνῶι ἀγαθὰ εἶναι ἐπιμελεῖσθαι ὥς ἂν πραχθῇ. ὀρθῶς δὲ γινωσκόμενα οὐ φέρει καρπὸν οὗτ' ἐν γεωργίαι οὗτ' ἐν ναυκληρίαι οὗτ' ἐν ἀρχῇ, ἢν μή τις ἐπιμέληται ὥς ἂν ταῦτα σὺν τοῖς θεοῖς ἐκπεραίνηται.

Φημὶ δ' ἐγὼ [ταῦτα] καὶ τὸ πᾶν ἵππικὸν ὧδ' ἂν πολὺ θάττον ἐκπληρωθῆναι εἰς τοὺς χιλίους ἵππεῖς καὶ πολὺ ῥᾷον τοῖς πολίταις, εἰ διακοσίους ἵππέας ξένους καταστήσαιντο· δοκοῦσι γὰρ ἂν μοι οὗτοι προσγενόμενοι καὶ εὐπειστότερον ἂν πᾶν τὸ ἵππικὸν ποιῆσαι καὶ φιλοτιμότερον πρὸς ἀλλήλους περὶ ἀνδραγαθίας.

οἶδα δ' ἔγωγε καὶ Λακεδαιμονίοις ἵππικὸν ἀρξάμενον εὐδοκιμεῖν, ἐπεὶ ξένους ἵππέας προσέλαβον. καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις δὲ πόλεσι πανταχοῦ τὰ ξενικὰ ὁπῶ εὐδοκιμοῦντα· ἡ γὰρ χρεία μεγάλην προθυμίαν συμβάλλεται.

εἰς δὲ τιμὴν τῶν ἵππων νομίζω ἂν αὐτοῖς χρήματα ὑπάρξαι καὶ παρὰ τῶν σφόδρα ἀπεχομένων μὴ ἵππεύειν, ὅτι καὶ τοῖς καθίστησι τὸ ἵππικὸν ἐθέλουσι τελεῖν ἀργύριον ὥς μὴ ἵππεύειν, <καὶ> παρὰ πλουσίων μὲν, ἀδυνάτων δὲ τοῖς σώμασιν, οἶομαι δὲ καὶ παρ' ὀρφανῶν τῶν δυνατοῦς οἴκους ἐχόντων.

νομίζω δὲ καὶ μετοίκων φιλοτιμεῖσθαι ἂν τινας εἰς ἵππικὸν καθισταμένους· ὁρῶ γὰρ καὶ τῶν ἄλλων ὁπόσων ἂν καλῶν ὄντων μεταδιδῶσιν αὐτοῖς οἱ πολῖται, φιλοτίμως ἐνίους ἐθέλοντας τὸ προσταχθὲν διαπράττεσθαι.

δοκεῖ δ' ἂν μοι καὶ πεζὸν σὺν τοῖς ἵπποις ἐνεργότατον εἶναι, εἰ συσταθεῖ ἔξ ἀνδρῶν τῶν ἐναντιωτάτων τοῖς πολεμίοις. ταῦτα δὲ πάντα θεῶν συνεθελόντων γένοιτ' ἂν.

εἰ δέ τις τοῦτο θαυμάζει, ὅτι πολλάκις γέγραπται τὸ σὺν θεῷ πράττειν, εὖ ἴστω ὅτι ἦν πολλάκις κινδυνεύῃ, ἥττον τοῦτο θαυμάσεται, καὶ ἦν γε κατανοῇ ὅτι, ὅταν πόλεμος ᾗ, ἐπιβουλεύουσι μὲν ἀλλήλοις οἱ ἐναντίοι, ὀλιγάκις δὲ ἴσασι πῶς

ἔχει τὰ ἐπιβουλευόμενα.

τὰ οὖν τοιαῦτα οὐδ' ὅτωι συμβουλεύσεταιί τις οἶόν τε εὐρεῖν πλὴν θεῶν· οὗτοι δὲ πάντα ἴσασι καὶ προσημαίνουσιν ὧι ἂν ἐθέλωσι καὶ ἐν ἱεροῖς καὶ ἐν οἴωνοῖς καὶ ἐν φήμαις καὶ ἐν ὀνειράσιν. εἰκὸς δὲ μᾶλλον ἐθέλειν αὐτοὺς συμβουλεύειν τούτοις, οἳ ἂν μὴ μόνον ὅταν δέωνται ἐπερωτῶσι τί χρὴ ποιεῖν, ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς εὐτυχίαις θεραπεύωσιν ὅ τι ἂν δύνωνται τοὺς θεούς.